

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК І ПРАВА
ЦЕНТР СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ «POLITICUS»

**ШОСТА ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ**

**СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА:
ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ТА ШЛЯХИ
МОБІЛІЗАЦІЇ РЕСУРСІВ**

23 квітня 2021 р.

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
(№ 11 від 29 квітня 2021 року)

Організаційний комітет конференції:

Наумкіна С. М. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Гедікова Н. П. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Долженков О. О. – доктор політичних наук, доцент, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Музиченко Г. В. – доктор політичних наук, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Ростецька С. І. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Проноза І. І. – кандидат політичних наук, старший викладач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів : матеріали Шостої Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 23 квітня 2021 року. Одеса : ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Центр соціально-політичних досліджень «Politicus», 2021. 68 с.

ISBN 978-966-992-541-1

УДК 321(477)(063)

уряду в інвестиційну діяльність. Проблема оцінки внутрішніх соціально-політичних чинників в значної частки суб'єктивності. При певних умовах зовнішня політична обстановка може зіграти роль каталізатора політичної нестабільності в країні.

Вивчення політичного ризику в Україні має свої специфічні властивості. Це стосується таких аспектів як політична традиція, недосконалість демократичних інститутів і, найголовніше, трансформаційний період соціально-політичного розвитку.

Література:

1. Лясота А. Є. Глобалізаційні процеси в сучасному світі та Україна: політичні ризики та перспективи. Регіональні студії. 2020. № 23. С. 32–37.

2. Віннійчук О. «Портфель ризиків» українського суспільства: аналіз політичної ситуації 2014–2020 рр. Епістемологічні дослідження в філософії, соціології і політичних науках. 2020. Т. 3. № 2.

Наумкіна С. М.,

доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри політичних наук і права

Семенченко М. Ф.,

аспірант кафедри політичних наук і права
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
м. Одеса, Україна

ПОЛІТИЧНЕ МАНПУЛЮВАННЯ ЯК НОВЕ СПРИЙНЯТТЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДІЙСНОСТІ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

З розпадом СРСР і утворенням незалежних держав поняття «пропаганда», «агітація», «вплив» отримали негативну констатацію як ідеологізовані, позначені маніпулятивністю та комуністичним змістом явища. Така ситуація цілком закономірна і

пояснювана (згадаймо ті самі радянські часи і поняття «кібернетика», «генетика», «тестування» тощо). Під дією цих чинників у нашій країні серед багатьох вчених та фахівців із масової комунікації розвилася хвороба маніпулофобія. Маніпуляції вбачають в усьому: у формуванні особистісних структур, культурних і поведінкових норм, у звичайних, природних актах навіювання (сугестії), випадках не контрольованого учасниками спілкування психофізіологічного домінування людини над людиною [1].

Термін «маніпуляція» є метафорою і вживається в переносному значенні: вправність рук у користуванні речами перенесено на вправне керування людьми. Звичайно. «керування» може бути прихованим і відкритим, усвідомлюваним тими, ким керують.

Успіх маніпуляції залежить від довіри комуніката і віри його в те, що все, що говорить комунікант, є правдою. Крім того, успішна маніпуляція передбачає такі закономірності: чим менше знає людина, тим більш вона маніпульована; чим більш аполітична людина, тим більш вона маніпульована; чим більш довірлива людина, тим більш вона маніпульована [Див., напр.: 2].

Враховуючи основні тлумачення та основні прояви політичної маніпуляції, необхідно зазначити, що у цьому понятті проявляються два його основні значення – пряме й метафоричне. Саме останнє з них сьогодні стає основним та базовим тлумаченням цього поняття, привертаючи до себе все більшу увагу дослідників. У своєму метафоричному наповненні маніпулювання має достатньо високу диференціацію, тобто у цьому випадку йдеться про систему понять, для яких як родова виступає маніпуляція. До системи таких понять можна віднести маніпулятивний вплив, психологічні маніпуляції, маніпулювання (в тому числі і маніпулювання в політиці, маніпулювання суспільною думкою, суспільною свідомістю тощо), міжособистісні маніпуляції, соціально-політичне маніпулювання особистістю тощо.

У метафоричному трактуванні означенням маніпулювання може бути певний психологічний вплив на іншу людину, який не завжди нею усвідомлюється й змушує її діяти так, як того бажає маніпулятор. Останній найчастіше приховує свої наміри, щоб досягти бажаної мети. Отже, маніпуляція – це вид психологічного впливу, досконале здійснення якого веде до прихованого

спонукання в іншій людині намірів, що не збігаються з її актуально існуючими бажаннями.

Загалом маніпуляції можна визначити так: дії, скеровані на «прибирання до рук» іншої людини, які виконуються так майстерно, що у неї (людини, над якою здійснюється маніпуляція) створюється ілюзія, що вона сама управляє своєю поведінкою. Ціль маніпулятора – створити «вільний вибір», змінити поведінку аудиторії на свою користь, уникаючи прямого примусу, лише скеровуючи дії реципієнта [Див. детал.: 3].

У науковій літературі політичне маніпулювання розглядається як система засобів ідеологічного та духовно-психологічного впливу на масову свідомість з метою нав'язування певних ідей, цінностей; цілеспрямований вплив на громадську думку та політичну поведінку задля спрямування їх у заданому напрямку.

У політологічних дослідженнях політичного маніпулювання домінантне значення мають два напрямки: апологетичний, згідно з яким політичне маніпулювання розглядається як необхідний засіб управління свідомістю мас, оскільки у масовому суспільстві управління масами стає неминучим і процес омасовлення досягає свого апогею у сучасному технічному світі, сучасній техногенній цивілізації; соціально-критичний, який кваліфікує політичне маніпулювання як принципово нове сприйняття соціальної дійсності, нової системи взаємовідносин між людьми. За такої системи взаємовідносин людина трактується з позиції залежності, піддаваності примусу та тиску. У цьому випадку заперечується унікальність та неповторність кожного, що призводить, в свою чергу, до ускладнення процесу поступу усього людського співтовариства.

Відколи людина розпочала досліджувати, вивчати сама себе, пізнавати свою внутрішню сутність, відтоді виникає потреба визначити її значення та внесок у існування усього живого. Людина була, є і буде найвищою цінністю, тобто критерієм для оцінки предметів та явищ навколишнього світу, зокрема тих, які вона сама творить у процесі своєї діяльності.

Якщо розглядати політику як сферу діяльності, яка пов'язана з відносинами між соціальними та соціально-етнічними утвореннями, основою якої є проблема завоювання, утримання та використання влади, то логічно впливає, що в її основі

лежить модифікація суспільної поведінки в інтересах певних суб'єктів політики, а найчастіше пануючої еліти. Ця модифікація полягає у координації групової діяльності, зміні її напрямку та у підтримці чи відмові від існуючих традицій. У цьому випадку політичне маніпулювання можна з впевненістю назвати одним із найдавніших способів здійснення влади. У контексті теорії макіавеллізму, саму політику трактують як мистецтво маніпулювання людьми. Представникам цієї теорії протистоять ті, хто вважає за необхідне підкорятися загальноприйнятим нормам моралі у політиці. Ці дві позиції ніяк не можуть досягнути певної «золотої середини» стосовно проблеми маніпулювання, хоча, на наш погляд, її пошук стає все більш нагальним та необхідним для сучасного суспільства.

Створені людиною можливості та засоби маніпулятивного впливу дають змогу побачити їх антиціннісну, здебільшого шкідливу сутність. Показовим у цьому випадку є збіг чи незбіг систем цінностей, якими керуються у своїх діях суб'єкт та об'єкт політичного маніпулювання. Дослідники стверджують, що чим більше буде збігів у цих системах цінностей цих двох груп, тим швидше і успішніше розвиватиметься демократичне суспільство.

Література:

1. Місніменко О.В. Маніпуляція «людиною маси»: філософсько-культурологічний аналіз: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.04; Харківський національний ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2008. 21 с.
2. Супруненко О.М. Основні напрямки та механізми впливу політичної віри на демократичну трансформацію суспільства. URL: http://nbuv.gov.ua/PORTAL/Soc_Gum/Gileya/2010_36/Gileya_36/PII_doc.pdf
3. Семенченко Ф. Г. Ціннісний вимір політичній діяльності: дис. ... д. політ. н.; спеціальність 23.00.02 – політичні інститути та процеси; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2011. 439 с.